

Ihumanea Pāngarau

He Rākau Rangatira

MĀ TE KAIAKO

Kia Mōhio te Ākonga ki:

- te whakamahi hautau, ōwehenga, ūrau hoki i ngā rapanga pānga riterite
- te hononga o ngā inenga ngahuru mō te roa (arā, te mm, te cm, me te m)

Kupu Matua:

rahinga ake, whakareatanga ake, ūrau, ōwehenga, whitianga, whakatairite

Whāinga Paetae:

Taumata 4, Te Tau me te Taurangi

1. Ka mōhio ki te whakaawhiwhi tauoti, tau ā-ira hoki.
2. Ka mōhio ki ngā tikanga o te ōwehenga.
5. Ka kōwhiri, ka whakamārama i te rautaki e tino whaihua ana hei whakaotī rapanga e whai wāhi mai ana te tauoti, te hautau, te tau ā-ira, te ūrau, te ōwehenga, te tau tōpū, me te taupū māmā: rautaki tatau; rautaki tāpiripiri; rautaki whakarea; rautaki pānga riterite māmā.
6. Ka mārama ki te whaitakenga o te otinga o tētahi rapanga.

Hei Mahi

Tirohia te tūtohi e whai ake nei, ka whakautu ai i ngā pātai mō ēnei rākau rangatira. Mō ētahi o ngā pātai, e tika ana kia whakaawhiwhia ngā inenga.

Rākau	Tōna Whitianga	Tōna Teitei	Te Roa o Ōna Rau
Mānuka	0.1m	3m	9mm
Tī Kōuka	0.7m	12m	432mm
Rewarewa	0.9m	25m	137mm
Tōtara	1.8m	29m	30mm
Rimu	1.5m	36m	3mm
Kohekohe	1m	17m	350mm

1. E hia ngā whitianga o Mānuka e rite ana ki te whitianga o Tī Kōuka?

$0.1 \times 7 = 0.7$. Nō reira e whitu ngā whitianga o Mānuka e rite ana ki tō Tī Kōuka.

2. E hia mita te teitei ake o Tī Kōuka i a Mānuka?

$12 - 3 = 9$. E 9 mita te teitei ake.

3. E hia whakareatanga te teitei ake o Tī Kōuka i a Mānuka?

$3 \times 4 = 12$. Nō reira e 4 whakareatanga te teitei ake.

4. Tuhia ētahi kōrero e rima hei whakatairite i te rahi o ētahi o ēnei rākau.

Hei tauira:

- 19 mita te teitei ake o Rimu i a Kohekohe. ($36 - 19 = 17$)
- Kei te takiwā o te rearua te teitei ake o Rimu i a Kohekohe. ($17 \times 2 \approx 36$)
- E pātata ana ki te hautekau ($1/10$) o tōna whitianga, te roa o te rau o Mānuka. (te roa o te rau = 9mm ≈ 1cm, whitianga = $0.1m = 100cm$, $10/100 = 1/10$)

5. Ko te 1:30 te ōwehenga hei whakatairite i te whitianga me te teitei o Mānuka. Nō hea tēnei ōwehenga i te tūtohi i runga nei?

$0.1m =$ te whitianga o Mānuka, $3m =$ te teitei o Mānuka. Nō reira ko te $0.1:3$ te ōwehenga. Whakareatia ia tau ki te 10, ka rite ki te $1:3$ te ōwehenga.

6. Tuhia he ōwehenga hei whakatairite i te whitianga me te teitei o ngā rākau e ono. He āhua ōrite ēnei ōwehenga, he tino rerekē rānei tētahi i tētahi?

Mānuka	1:30
Tī Kōuka	1:17
Rewarewa	1:28
Tōtara	1:16
Rimu	1:24
Kohekohe	1:17

Hāunga a Mānuka me Rewarewa, kāore i te tino rerekē ake ngā ōwehenga o te whitianga me te teitei o ēnei rākau. Ina whakatairitea a Mānuka me Rewarewa ki ērā atu o ngā rākau, he tūpuhi te tō o ēnei rākau.

7. E tika ana, e hē ana rānei ēnei kōrero e whai ake nei. Whakamāramahia tō whakautu:

- Kei te takiwā o te 50% te teitei o Tī Kōuka i te teitei o Rewarewa.

Kei te tika. E pātata ana te 12 ki te haurua o te 25, arā ko te 50% tērā.

- **Kei te takiwā o te 300% te teitei o Rimu i te teitei o Tī Kōuka.**

Kei te tika. E 36m te teitei o Rimu, 12m te teitei o Tī Kōuka. $100\% \text{ o te } 12 = 12$, $200\% \text{ o te } 12 = 24$, $300\% \text{ o te } 12 = 36$.

- **Kei te takiwā o te 120% te whānui ake o Tōtara i te whānui o Rimu (arā, ō rāua whitianga)**

Kei te tika. 1.8m te whānui o Tōtara. 1.5m te whānui o Rimu. He ūrite te 120% ki te $1\frac{1}{5}$. Kotahi haurima o te 1.5 = 0.3. Tāpiria tērā ki te 1.5, ka 1.8, ā, he rite ki te whānui o te Tōtara.